

gemeente
Schiedam

Onze geschiedenis,
jouw woorden

*kinderen bleven achter
ouders werden verscheept
geloof opgelegd
tradities verzwegen*

**Deze 150 dichtregels zijn geschreven door Schiedammers en
betrokkenen om 150 jaar afschaffing van de slavernij te herdenken.**

Aan dit project hebben ongeveer 60 personen deelgenomen.

**Daarnaast hebben er, op verschillende locaties in Schiedam, tientallen
gesprekken op straat plaatsgevonden over het slavernijverleden.**

*het is moeilijk trauma's niet te los
boosheid, woede
het is nog moeilijker trauma's om
kennis en die te delen
maar het moet*

150 dichtregels is een uitgave van de gemeente Schiedam
Vormgeving: b creative agency
2^e druk, juni 2025

Inhoud

Voorwoord wethouder Anouschka Biekman

Historische context door gemeentearchivaris Laurens Priester

— Dichtregels 1 t/m 150

Interview met stadsdichter Jarle Lourens

Voorwoord

1 juli vieren we Ketī Kotī om het einde van de slavernij te gedenken. In 2023- 2024 stonden we stil bij 150 jaar afschaffing van de slavernij. Een herdenkingsjaar dat niet alleen landelijk, maar ook in Schiedam aandacht verdiende. De rol van Schiedam in het slavernijverleden is door historisch onderzoek beschreven. Maar we wilden meer doen dan alleen de geschiedenis onderzoeken. En op bijzondere wijze stilstaan bij wat deze geschiedenis losmaakt in de stad. Door Schiedammers zelf aan het woord te laten. Het resultaat hiervan lees je in deze dichtbundel.

Emoties in woorden uitdrukken gaat niet altijd vanzelf. Kunst kan hierbij helpen. We vroegen stadsdichter Jarle Lourens de stad in te gaan, workshops te organiseren en dichtregels te verzamelen. Om zo via poëzie gevoelens te uiten. Daaruit is deze unieke bundel ontstaan: 150 dichtregels ter herdenking van 150 jaar afschaffing van de slavernij. Het doel was een project van de stad, voor de stad. Voor veel Schiedammers is dit een

nieuw gespreksonderwerp. Het feit dat we dit gesprek zijn aangegaan, draagt bij aan een groter bewustzijn.

Ook voor mij is deze dichtbundel veelbetekend. Ik vind het belangrijk dat Schiedamse kinderen weten dat hun verhaal telt en verteld mag worden. Met dit project laat ik zien dat we er als gemeente voor iedereen zijn. Ik hoop dat je als lezer geraakt wordt door de dichtregels, want er zitten echt parels tussen. Ook hoop ik dat elke lezer iets van zichzelf herkent en dat de woorden aanzetten tot nadenken.

Ik ben heel trots dat zoveel Schiedammers meededen en hun stem hebben laten horen. Om je mening te delen is moed nodig, vooral als deze soms buiten de norm valt. Het mooiste van dit project vind ik dat Schiedammers tijdens de workshops dicht bij elkaar zijn gekomen en op een laagdrempelige manier en zonder oordelen over dit gevoelige onderwerp hebben kunnen praten.

Mijn dank gaat uit naar alle betrokkenen: de stadsdichter Jarle Lourens die dit project mogelijk maakte en daarbij iedereen in hun waarde liet; de gemeentearchivaris Laurens Priester voor zijn historische uitleg en de ambtenaren die meewerkten. En natuurlijk alle Schiedammers die hebben bijgedragen aan deze bundel. Door jullie openheid ligt er een blijvend stuk om deze gezamenlijke geschiedenis te herdenken.

Anouschka Biekman
Wethouder Samenleven

Historische context

Op 1 juli 2023 was het 150 jaar geleden dat er een definitief einde kwam aan de slavernij in de Nederlandse kolonie Suriname. Toen eindigde het staatstoezicht op de 33.000 Surinamers die tien jaar daarvoor, op 1 juli 1863, waren vrijgemaakt. Op de Antillen was de situatie anders. Daar waren geen grote plantages en dus ook geen staatstoezicht op de 12.000 vrijgemaakte slaven.

Eén op de elf Schiedammers heeft een Surinaamse achtergrond, één op de achttien een Antilliaanse. In de familiegeschiedenis van een aantal van deze Schiedammers speelt slavernij een rol. De voorouders van sommigen waren tot slaaf gemaakte West-Afrikanen, die door Nederlandse slavenhandelaren waren gekocht. Vervolgens werden ze naar Suriname en de Antillen vervoerd, waar zij dwangarbeid verrichtten op plantages en in huishoudens. Voor Suriname alleen ging het om 200.000 Afrikanen gedurende de tijd dat Nederlanders actief waren in de trans-Atlantische slavenhandel.

In opdracht van het gemeentebestuur deed het Gemeentearchief Schiedam onderzoek naar het slavernijverleden van de stad. De Surinaams-Schiedamse familie Pichot staat hierin centraal. De Pichots bezaten grote plantages in Suriname waar tot slaaf gemaakte Afrikanen gedwongen werkten aan de productie van koffie en suiker voor de Nederlandse markt. Leden van de familie Pichot maakten deel uit van het Schiedamse stadsbestuur. Daniël Pichot (1722-1803) speelde als luitenant een rol bij het neerslaan van de slavenopstand in 1763-1764 in de kleine Nederlandse plantagekolonie Berbice, nu deel van de Republiek Guyana. Duizenden tot slaaf gemaakten dreven onder leiding van Coffij de Nederlandse planters naar de rand van de afgrond.

Samen met zijn broer Samuel in Suriname waakte Daniël vanuit Schiedam over de zakelijke belangen van de familie. In Schiedam woonden de Pichots in enkele grachtenpanden aan de Lange Haven.

Met de resultaten van het onderzoek wil de gemeente Schiedam de kennis over en het bewustzijn van het slavernijverleden van de stad vergroten en Schiedammers uitnodigen zelf op onderzoek uit te gaan. Dankzij digitalisering en online publiceren van archieven groeit de beschikbare informatie in een hoog tempo.

Slavernij betekent ontmenselijking en onderdrukking, betekent verzet door vluchten en in opstand komen, betekent woede en trots, ongemak en schaamte, schuld en erfenis, verwerking en doorwerking, ontkenning en erkenning, en nog veel meer. In de dichtbundel komt dit allemaal aan de orde, verwoord vanuit verschillende perspectieven.

Door Laurens Priester, gemeentearchivaris

het slavernijverleden in Schiedam
is misschien niet direct zichtbaar
maar wie ervoor openstaat en zich erin verdiept
kan het voelen

omdat
de vrijheid die we vandaag ervaren
niet vanzelfsprekend
dat
het een rijkdom is
om met zoveel verschillende mensen
en culturen samen te leven

het voelt niet als mijn plek
om er iets over te zeggen
maar ik besef steeds vaker
dat het om onze gedeelde geschiedenis gaat

laten we onze kinderen over alle delen
van onze geschiedenis leren
ook over de zwarte bladzijden

laten we leren
dat
het oké is om ongemak te voelen
en dat het belangrijk is om hier samen doorheen te gaan
juist
omdat

150 jaar geleden
nog veel langer geleden
de pijn nooit verdwenen

nu sta ik hier in vrijheid op beide benen
maar hoe was het voor hen
om in gebondenheid te moeten leven?

ik was er niet bij
ik kan er wel tegen blijven vechten
voor mijn voorouders
en alle mensen die hebben geleden

geen vrijheid
onderdrukking
vechten voor vrijheid
gemarteld
geslagen
niet mogen zijn wie je wilt zijn

voorouders
van tot slaaf gemaakten
cultuur
het verdwijnen van cultuur
het niet mogen uiten van je religie
vele plantages

werken op velden
barre omstandigheden
je eigen naam niet mogen dragen
je eigen taal niet mogen spreken

1 juli 1863
of 1 juli 1873?
veel vragen
waarom?
hoezo?

mijn meester was jong en was bij de Sint
toen zei een vrouw tegen haar kind:
als je niet luistert, breng ik je naar Zwarte Piet
dat ging over mijn meester

er bestond een tijd waarin mensen van kleur
niet werden gezien als mensen
onder omstandigheden die je niemand zou wensen

zij die ontsnapt waren:
van Afrikaan tot slaafgemaakte
tot Marron

tot op deze dag
weten veel mensen van niets
of veel te weinig

Ver-de-ling:
het verschil tussen sterke en zwakke slaven
en witte en zwarte mensen

Trau-ma('s):
de verschrikkelijke omstandigheden
waaronder tot slaaf gemaakten leefden
en de gevolgen daarvan

On-ge-lijk-heid:
wit boven zwart

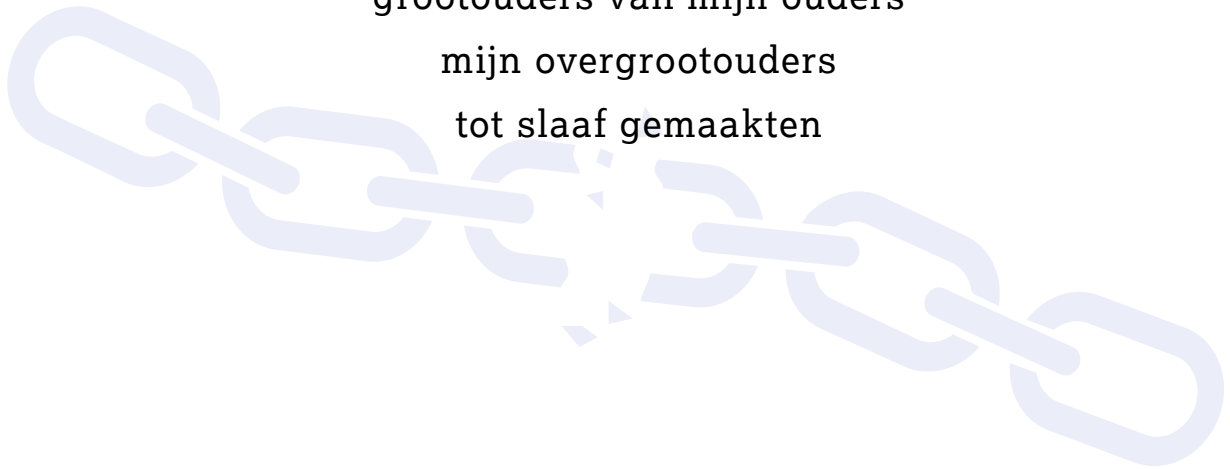
Zweep:
een middel om iemand te straffen
of harder te laten werken

ik weet niet waar ik moet beginnen of hoe
er gaat van alles door mijn hoofd
maar tegelijkertijd ook niet
het onderwerp raakt me diep

alle onrecht, de misstanden
verkrachtingen en zweepslagen van toen
ik heb dat nu niet

soms voel ik de pijn in mijn hart
dan vraag ik mij af
is dit mijn eigen pijn?
of die van mijn voorouders?

de ouders van mijn grootouders
grootouders van mijn ouders
mijn overgrootouders
tot slaaf gemaakten

is het zelfhaat
als ik mijn haar ontkroes?
of deed ik 't omdat het moest?

mijn huid bleken
omdat dat beter
nu weet ik beter

wanneer het ongemakkelijk voelt
om erover te praten
begin dan bij
het stellen van vragen

kinderen bleven achter
ouders werden verscheept
geloof opgelegd
tradities verzwegen

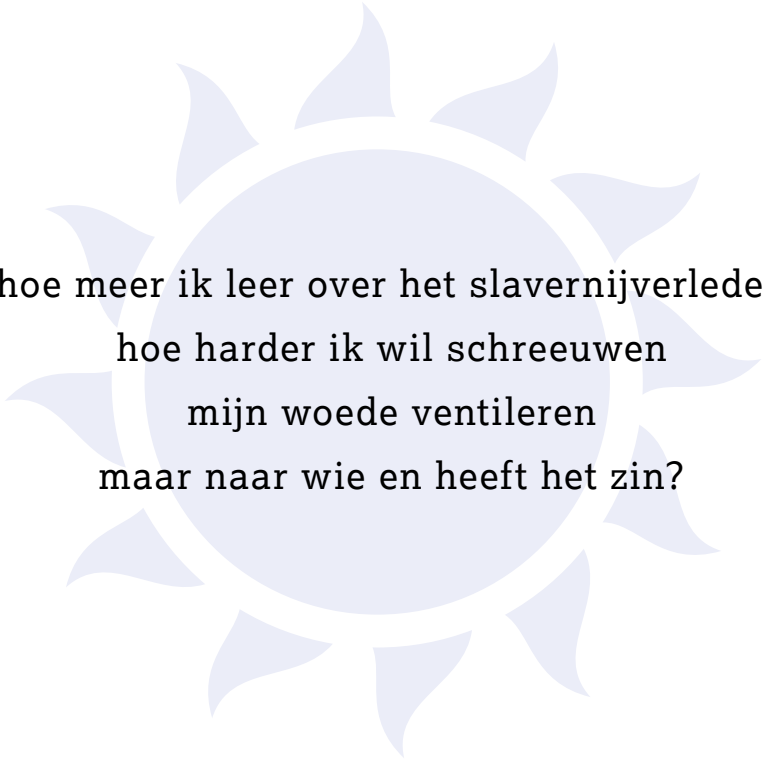
Sla-ver-nij:
vandaag de dag minder
nog niet geheel voorbij

is het waar?
zijn wij eraan voorbij?
is er werkelijk afschaffing van de slavernij?

150 jaar afschaffing van de slavernij is voor mij:
onwaar

hoe meer ik leer over het slavernijverleden
hoe harder ik wil schreeuwen
mijn woede ventileren
maar naar wie en heeft het zin?

waarom heeft de één een hart
en is de ander zo hard?

het is moeilijk trauma's niet
te laten ontaarden in boosheid, woede

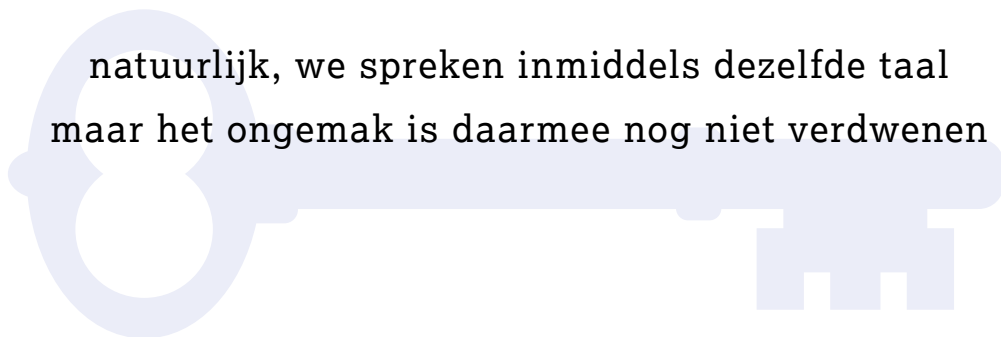
het is nog moeilijker trauma's om te zetten
naar kennis en die te delen
maar het moet

jouw geschiedenis delen helpt
een andere geschiedenis horen helpt ook

liefde, gesprek en aandacht werken helend
wees je bewust van wat is geweest en deel 't

150 jaar afschaffing van de slavernij is voor mij:
pas het begin

wie ben ik om woorden te geven aan jouw verhaal?

natuurlijk, we spreken inmiddels dezelfde taal
maar het ongemak is daarmee nog niet verdwenen

het is aan ons om ermee te leren leven
zoals jij dat al jaren doet

laat mij het ongemak lenen
en leer mij over onze gedeelde geschiedenis

niet in eigen land
ver van huis
iemand's leven ontnomen

gevangen, opgesloten
heeft nooit kunnen leven

ontkend door de tijd
'niet onze verantwoordelijkheid'
te lang geleden

wanneer mogen wij onze eigen woorden geven
aan onze geschiedenis?

van een eenzijdige geschiedenis
naar een gedeelde geschiedenis

ruimte voor emoties, verschillende meningen
en eerlijke systemen
het is tijd

een verhaal dat ongelijkheid doet uitblinken

een verhaal dat mij nog te weinig bekend

een verhaal waar nog te weinig over verteld

een verhaal waar nog te weinig naar geluisterd

een verhaal met twee verschillende kleuren in de hoofdrol

een verhaal dat zijn sporen heeft achtergelaten

herdenken is
een manier om onszelf een spiegel voor te houden

laten we herdenken
dat onze geschiedenis een gedeelde is

A faint, stylized illustration of a flowering plant with several stems, leaves, and clusters of small flowers, rendered in a light purple color. It serves as a background for the text.

misschien zijn we slaaf van ons verleden
maar niet van onze toekomst

als ik mezelf heel en jij jouzelf
en iedereen zichzelf
wie is er dan nog slaaf?

ik ben het nageslacht van een menselijk product
met dromen en ambities

bijgehouden in een boekhouding
al dan niet opgegeten door haaien

ik wil mijn Afrikaanse naam weten,
zonder afstand te doen
van dat wat mij heeft gevormd

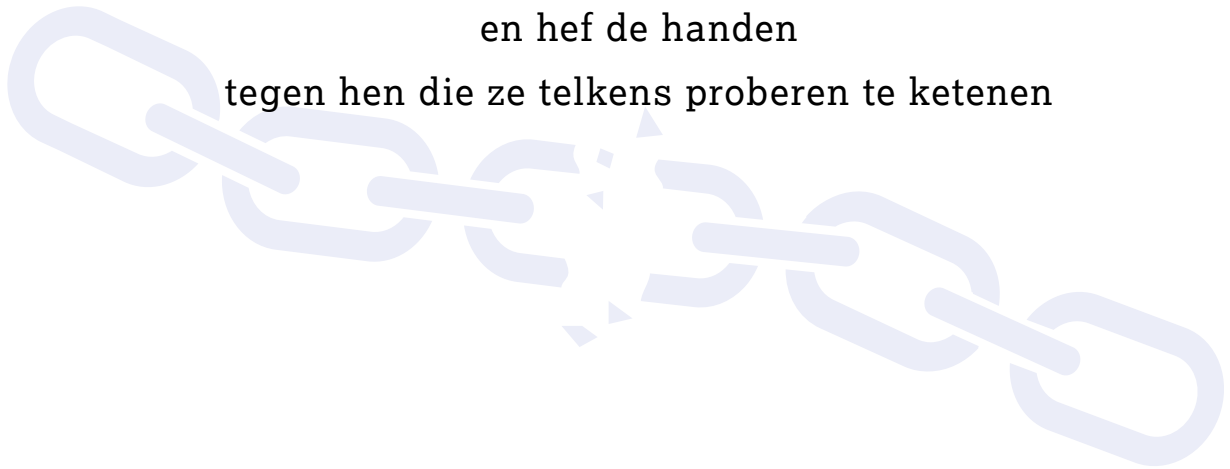

Sabi yeye:
weten wat er geweest
gevoeld en gedragen
om in het nu te zijn

ik heb het gezien, geroken en gevoeld
in alle gekoloniseerde landen en huizen
waar ik ben geweest

erkenning geeft de mens hun 'gebroken' ziel terug

neem het heft in eigen hand
en hef de handen
tegen hen die ze telkens proberen te ketenen

ga in gesprek
met hen die een tegengesteld idee
die hetzelfde idee
die nog geen idee

150 jaar afschaffing van de slavernij is voor mij:
een teken dat de wereld telkens een beetje beter wordt

ik lach het weg met een grap
ik lach om maar niet te hoeven huilen

vraag, spreek, onderzoek
al is dat het enige wat je kunt doen

150 jaar afschaffing van de slavernij is voor mij:
als het opruimen van de rommelzolder
waar al jaren niemand is geweest

blijven graven naar wortels die diep zitten
naar verhalen, die van mij
naar verhalen, die van velen

ik heb het verleden nodig om het heden vorm te geven

150 jaar afschaffing van de slavernij is als een estafetterace
waarin niemand een voorsprong heeft
en gelijkheid de troostprijs is
die iedereen wint

als er dan toch maar één winnaar kan zijn
laat het dan liefde zijn

het slavernijverleden:
de één verkrampst erin
de ander ervaart geen problemen

zij was jong
nooit gediscrimineerd
maar nu een activist

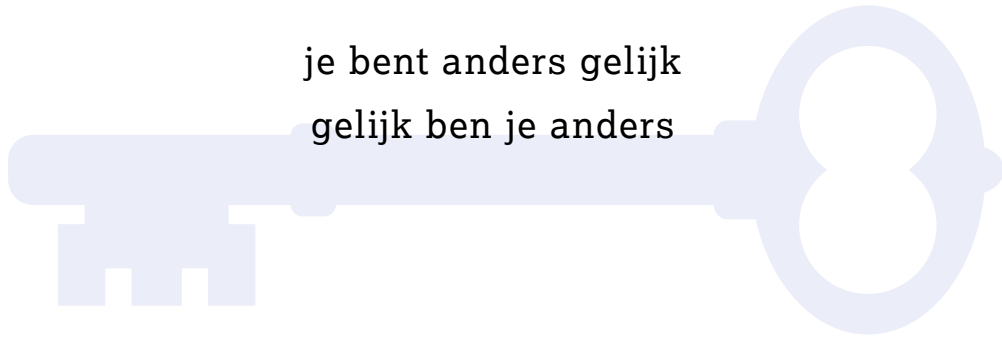
de onderdrukking, de slagen
het zweet, de tranen
het bloed druipt van onze welvaart

niemand mag je ontmenselijken
jou ontnemen wie je bent
jij bent en was altijd
mens

Ver-ge-lijk:
een andere kijk
je bent anders zo gelijk

je voelt anders gelijk
gelijk voelt het anders

je bent anders gelijk
gelijk ben je anders

je voelt je anders gelijk
gelijk voel je je anders

we zijn anders gelijk
gelijk zijn we anders

onrecht, ongeloof, onbegrip
verdwaasd blijf ik staan
in verbazing verlamd

wat maakt jou mens?

wie ben ik als jij mij niet ziet?
ik zie jou, zie jij mij?

kijk naar me
ik ben geen handelswaar

niet zwijgen, maar durven
spreek zacht, maar met kracht
in woord en daad

zonder kleur te bekennen, kan ik schuilen
door kleur te bekennen, kan ik luisteren

goedgepraat, maar nooit goed te praten

moedige mensen hebben altijd bestaan

allen zijn we mens met een kloppend hart
dat bij iedereen hetzelfde
om dan te horen hoe er met mensen is omgegaan
doet mijn hart pijn

opgesloten, weggerukt uit mijn moeders armen
verscheept, niet weten waar naartoe
wat staat me te wachten?

empathie is waar ik naar zoek
zo anders ben ik toch niet?

mijn huid is donkerder dan de jouwe
dat is het enige verschil dat ik zie

A faint, stylized illustration of a flowering plant with several stems, leaves, and clusters of small flowers, rendered in a light purple color. It serves as a background for the text.

gisteren beleefd, vandaag herleefd
want waar de één naar streeft
is waar de ander niet om geeft

op mijn reis naar Suriname voelde ik veel schaamte
maar ik kon het gevoel niet plaatsen
omdat ik niet weet of mijn voorouders ook slavenhouders waren

ik ging door het leven als Surinamer
niet wetend van mijn Afrikaanse genen

op zoek naar antwoorden
op veelgestelde vragen
wie ben ik echt?
waar kom ik vandaan?

verhalen van gebroken families en gezinnen
die elkaar nooit meer terugvinden

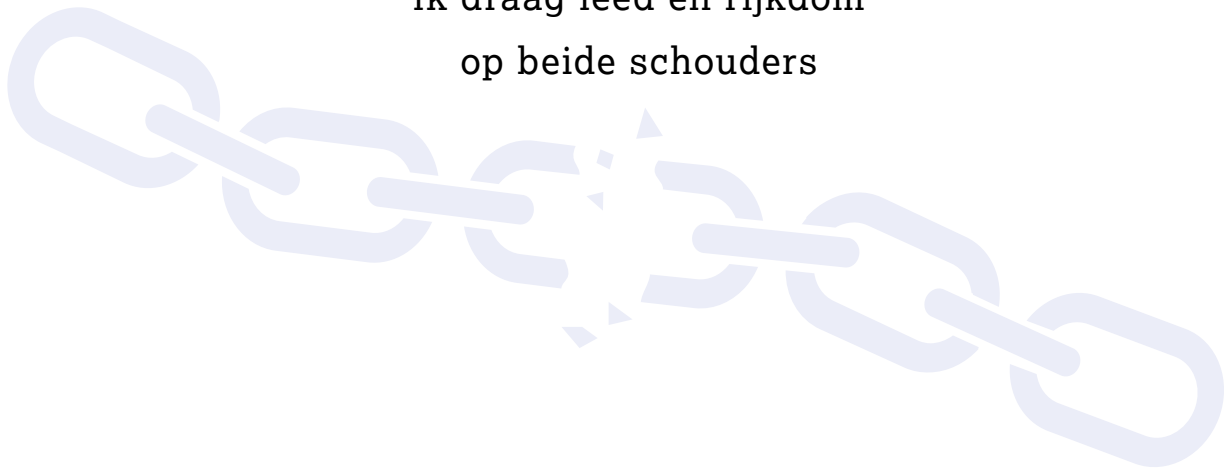
ze vervalsten onze geschiedenis
sterker nog
ze namen niet eens de moeite
om het op te schrijven

ik was vrij
ik werd geketend
ik ging gebukt

ik ben bevrijd
ik ben getekend
ik ga gebukt

ik ben bewust
ik sta fier
ik ben vrij

ik draag leed en rijkdom
op beide schouders

ik ben een kind van de tijd
het lot van de toekomst
en de vleugels van zij
die vandaag de dag vrij

is een excuses genoeg
om de littekens te doen vergeten?

ze veranderden hun achternamen
of draaiden ze om
zodat ze vergaten wie ze waren

weggelopen, opgepakt?
verdwaald of juist ontsnapt?

vluchten is ook een vorm van verzet

we komen van ver
maar we zijn er nog niet
zijn ogen nog opgezwollen van verdriet

we gooiden principes overboord om handel te drijven

Sla-ver-nij:
van bewust
naar onbewust nog steeds

ben je onbewust kleurenblind
of bewust nog steeds?

schrijf mijn geschiedenis
zodat men straks nog weet wie ik was
en spreek
omdat ik niet anders kan

vrij zijn is niet voor iedereen vanzelfsprekend
het gevoel van vrij zijn
beschouw ik als een privilege

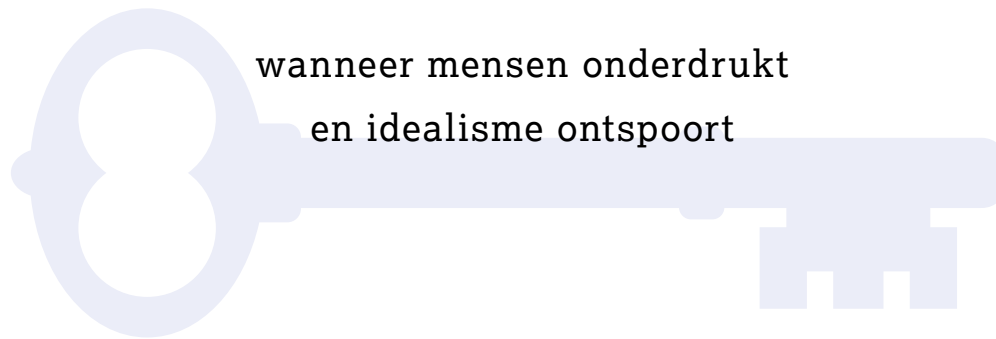
soms twijfel ik of ik wel weet
wat vrijheid echt betekent

zelfs voor vrijheid zijn ongeschreven regels
en velen hadden de kleine letters niet gelezen

wanneer menselijkheid verdwijnt
en de haat regeert
wanneer nooit genoeg
omdat we telkens meer

wanneer mensen in opstand
omdat ze niet werden gehoord

zij die hebben gevochten
gingen strijdend ten onder
wat ging er door ze heen?
wat waren hun laatste woorden?

meestal herdenken we in stilte
maar wat als de strijd nog niet is gestreden?

wat als we juist eer bewijzen
door niet te zwijgen
maar ons uit te spreken?

wat als we de ongemakkelijke stiltes doorbreken?
en pijnlijke gesprekken niet langer mijden
uit angst of schaamte
maar dat we durven praten?

wat als we durven te vragen naar woorden
die anders nooit waren uitgesproken
en we luisteren naar de antwoorden tussen de regels?

laten we troost vinden in onze verhalen
ze meegeven aan volgende generaties
en gedeelde trauma's helen

afgeschaft maar nooit verdwenen
wonden nooit geheeld
de nasleep altijd voelbaar
kansen ongelijk verdeeld

hoe het doorwerkt in het heden
waarbij groepen onterecht
er veel geschreeuwd maar niemand luistert
naar wat de ander zegt

hoe men de handen wast in onschuld
zwarte pagina's gewist
mogen wij niet langer mijden
dat wat confronterend is

totdat de daad bij het woord
en we 't hebben over vroeger
mijn kinderen hun verhaal teruglezen
in geschiedenisboeken

het spijt me
dat ik weleens vergeet
dat als ik er mag zijn
dan jij ook

in mijn genen draag ik de blauwdruk van mijn voorouders
hun trauma's en zonden leven voort in mij

geleden
lang geleden

omdat wij
zwart, wit
en alles ertussenin
dezelfde geschiedenis

omdat 4 en 5
ook van mei zijn
omdat de 30ste
en de eerste
ook 1 voor juli is

A faint, stylized illustration of a flowering plant with several stems, leaves, and clusters of small flowers, rendered in a light purple color, serves as a background for the text.

wat betreft onze gedeelde geschiedenis
leren we allemaal op onze eigen tempo
en gelukkig zijn we nooit uitgeleerd

de geschiedenis in mythes
zwarte pagina's
voornamelijk bestaand uit
witregels

toen aan de andere kant van de wereld
de vele plantages
vandaag de dag
nog met een bittere nasmaak

als we het er niet over hebben
hoeft ook niemand zich te verontschuldigen

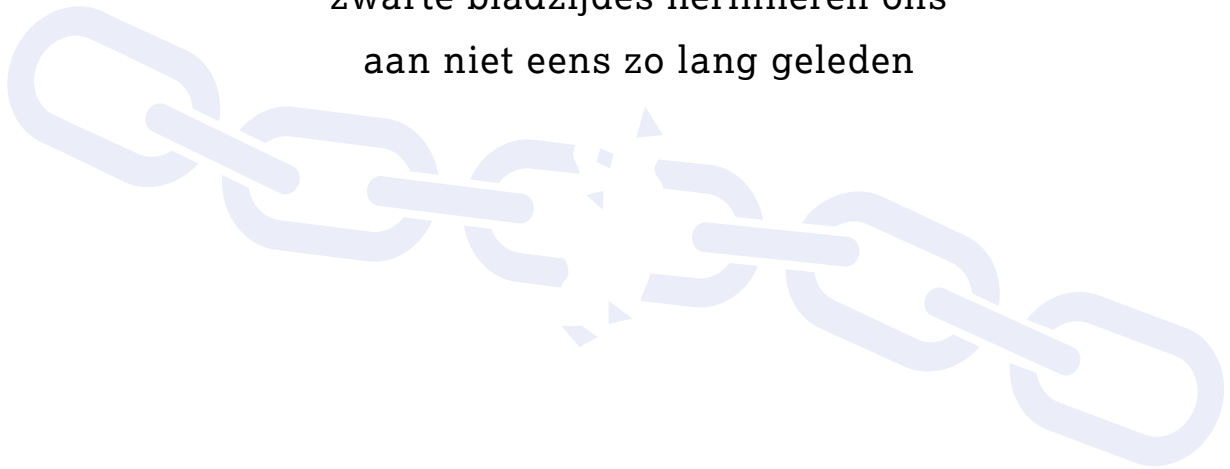
waarom stellen we geen vragen
over hoe bepaalde rijkdommen zijn verkregen?

ik waan mij geen illusies
dat rijkdom niet werd vergaard
over ruggen

omdat klassenverschillen
zelfs in de mooiste sprookjes
zichtbaar zijn

omdat
we weten
waar vandaag
vandaan komt

zwarte bladzijdes herinneren ons
aan niet eens zo lang geleden

zwarte bladzijdes herinneren ons
aan waarom we vieren
en niet mogen opgeven

herinner ons
aan wat we misschien al weten
herinner ons
om niet te vergeten

door te weinig erkenning
lijkt, is en blijkt...
welvaart voor velen
vanzelfsprekend

we moeten niet vergeten
hoe welvaart is verkregen

alsof de wereld alleen maar zwart en wit
alsof er alleen maar donker en licht
alsof er niks tussenin

alsof we ondertussen niet beter zouden moeten weten

Interview Jarle Lourens

150 dichtregels verzamel je niet zomaar even. Als stadsdichter was Jarle Lourens nauw betrokken bij de totstandkoming van deze bundel. Hij leidde workshops en selecteerde de dichtregels die samen het eindresultaat vormen. Hoe kijkt hij zelf naar dit project? We blikken terug.

Toen Jarle gevraagd werd mee te denken over een project om stil te staan bij 150 jaar afschaffing van de slavernij was het idee vooral: bewoners betrekken. Hij wilde iets met het getal 150, 'maar 150 gedichten is wat veel', zei hij meteen. Zo ontstond het idee van 150 dichtregels. Voor en door de bewoners van Schiedam.

Maar hoe verzamel je 150 dichtregels? Het idee van workshops ontstond, om behalve met elkaar te schrijven ook het gesprek te voeren. 'We wilden kennis delen met de deelnemers, zodat de gesprekken ook op gang zouden komen vanuit dezelfde basis van informatie. We wilden meer dan alleen maar dichtregels verzamelen. We wilden iets maatschappelijks bijdragen.'

'Toen is het balletje gaan rollen en raakte Laurens (Priester, gemeentearchivaris, red.) betrokken.' In samenwerking met hem en woordkunstenaar Elten Kiene kwamen de workshops tot stand.

'Voor mij persoonlijk was het ook een mogelijkheid om me meer te verdiepen in het onderwerp. Ik had er wel eens gesprekken over gevoerd, maar echt onderzoek had ik niet gedaan. Het was dus een mooie kans om op een positieve manier het gesprek aan te gaan.'

Opvallend was hoeveel impact de workshop had op de deelnemers. 'Ik heb het gevoel dat dit zo is omdat het zo'n gevoelig onderwerp is. Mensen voelden zich veilig genoeg om zich kwetsbaar op te stellen. Dit leidde tot mooie, open gesprekken. Of het thema nu van huis uit is meegekregen of niet, iedereen had er wel een gevoel bij.'

Niet alleen tijdens de workshops, maar ook op straat werd het gesprek geopend. 'Op straat spreekt je mensen onverwachts aan.'

Zo spraken we ook mensen die niet naar de workshops kwamen en wel met ons in gesprek wilden.'

Een belangrijke les die Jarle uit dit project haalde, is dat gevoelige gesprekken mogelijk zijn, afhankelijk van de manier waarop ze worden benaderd. 'Deze laagdrempelige en open insteek, werkte goed. Poëzie is een prachtige vorm om verhalen te vertalen en jezelf te uiten, zonder dat iemand daar iets van hoeft te vinden.'

De kracht van het project lag ook in het persoonlijke contact. 'Op sociale media zie je soms dat mensen makkelijker iets roepen. Tijdens deze workshops keken mensen elkaar recht in de ogen aan. Dit bracht mensen juist dichterbij elkaar. Aan het einde van de workshop had je echt het gevoel dat je elkaar beter had leren kennen, juist omdat er ruimte was om kwetsbare verhalen te delen.'

Jarle hoopt dat de mensen die de dichtbundel lezen zich realiseren dat er achter elke dichtregel

een persoon met een verhaal schuilt. 'Ik hoop dat lezers beseffen dat dit niet zomaar regels zijn, maar dat er mensen achter zitten met gevoelens en verhalen. Sommige van die verhalen roepen bijna vanzelf emoties op, terwijl andere misschien wat meer moeite kosten om te begrijpen.'

Hij benadrukt het belang van dialoog en hoe poëzie daarbij kan helpen. 'We kunnen over dit soort pijnlijke thema's praten op een harmonieuze manier. Dit project heeft laten zien dat moeilijke gesprekken mogelijk zijn en dat ze mensen dichterbij elkaar kunnen brengen.'

Jarle ziet ook een rol voor dit project in de toekomst. 'Ik hoop dat scholen dit ook oppikken en leerlingen de dichtregels lezen. Zo kunnen ze bewustzijn creëren bij de volgende generaties.'

Met dank aan:

**Stedelijk Museum
Schiedam**

**de Bibliotheek
Schiedam**

**YETS
Foundation**

**Dock
Schiedam**

**Gemeente
Schiedam**

**Gemeentearchief
Schiedam**

*we moeten niet vragen
hoe welvaart is verkregen*

*ij die hebben
ingen stonden
at ging
at waren*

*toen aan de andere kant
de vele plantages
vandaag de dag
nog met een bittere nasmaak*

